

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Educació

LA CENSURA DELS CONTES POPULARS

Anàlisi de la reacció dels infants davant *La
Caputxeta Vermella*

Sara Trallero i Cabanes

Tutor: Francisco Esteban Bara

Treball de Final de Grau, 2023/2024

Modalitat A

Àmbit temàtic 5: Observació i anàlisi de contextos i projectes

Grau de Mestre/a d'Educació Primària

SUMARI

1. Resum i paraules clau	1
2. Justificació	3
3. Objectius del treball	4
4. Marc teòric i contextual	5
4.1 El concepte de censura	5
4.2 La censura en la literatura	6
4.3 La literatura infantil i juvenil (LIJ)	7
4.4 Què entenem per conte popular?	9
4.5 Polèmica de la censura del conte popular a l'escola	10
5. Metodologia del treball	13
5.1 Context i participants	13
5.2 Anàlisi de <i>La Caputxeta Vermella</i>	14
5.3 Tècniques i instruments de recollida de dades	16
5.4 Procediment de recollida de dades	19
5.5 Anàlisi de dades	19
6. Resultats, interpretació i discussió	20
6.1 Resultats obtinguts	20
6.2 Interpretació i discussió	24
6.3 Implicacions educatives	25
7. Conclusions generals	27
8. Referències bibliogràfiques	29
9. Annexos	31

1. Resum i paraules clau

En aquest treball es fa una investigació de la censura en la literatura infantil i juvenil, concretament dels contes populars, i la polèmica sobre si la narració d'aquests a les aules és positiva o ofensiva pels alumnes. El marc teòric es basa en la literatura existent relacionada amb la temàtica. Majoritàriament, els referents són catalans pel fet que l'estudi es fa a Catalunya. També, s'inclouen perspectives internacionals per tenir una visió més completa.

La metodologia emprada per abordar el motiu és una entrevista a una especialista de literatura infantil i juvenil. S'han dut a terme dues observacions a infants, pautades per una taula d'observació, en el context d'una aula de dos centres educatius de diferents barris de Barcelona (la Salut i Sarrià). La finalitat és determinar si el conte els genera interès o rebuig. A partir de les dades obtingudes, s'han analitzat les reaccions dels infants davant la narració oral de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000).

Es conclou que els arguments a favor de la cancel·lació dels contes populars són contradictoris als resultats obtinguts. Per tant, es determina que els contes populars no són ofensius pels alumnes i aquestes històries generen interès entre els infants. Tanmateix, cal tenir en compte que aquests no són genèrics, ja que les observacions s'han dut a terme a dos grups d'infants concrets. Així doncs, es proposen indicacions de com es poden incloure els contes populars dins d'una aula d'un centre educatiu. A més, s'anomenen noves línies de recerca relacionades amb el motiu del treball que no queden resoltes en aquest.

Paraules clau: censura, literatura infantil i juvenil, conte popular

Resumos

Neste trabalho, é feita uma investigação sobre a censura na literatura infantil e juvenil, especificamente dos contos populares, e a polêmica sobre se a narração destes nas salas de aula é positiva ou ofensiva para os alunos. O referencial teórico baseia-se na literatura existente relacionada com a temática. Maioritariamente, os referenciais são catalães pelo fato de o estudo ser realizado na Catalunha. Também são incluídas perspectivas internacionais para ter uma visão mais completa.

A metodologia empregada para abordar o tema é uma entrevista com uma especialista em literatura infantil e juvenil. Foram realizadas duas observações com crianças, pautadas por uma tabela de observação, no contexto de uma sala de aula em dois centros educativos de diferentes bairros de Barcelona (La Salut e Sarrià). O objetivo é determinar se o conto desperta interesse ou rejeição. A partir dos dados obtidos, foram analisadas as reações das crianças diante da narração oral de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000).

Conclui-se que os argumentos a favor do cancelamento dos contos populares são contraditórios em relação aos resultados obtidos. Portanto, determina-se que os contos populares não são ofensivos para os alunos e essas histórias geram interesse entre as crianças. No entanto, é preciso considerar que esses resultados não são genéricos, pois as observações foram realizadas com dois grupos específicos de crianças. Assim, são propostas diretrizes sobre como os contos populares podem ser incluídos nas salas de aula de um centro educativo. Além disso, são mencionadas novas linhas de pesquisa relacionadas ao tema do trabalho que não foram resolvidas neste estudo.

Palavras-chave: censura, literatura infantil e juvenil, conto popular

2. Justificació

Aquest treball està destinat a la recerca del marc teòric existent dels contes populars i, en concret, de la polèmica de si s'han de seguir explicant a les noves generacions o no. Es pretén analitzar la reacció que tenen els infants d'un context concret davant d'una història de tradició popular: *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000). L'estudi es focalitzarà en els arguments de defensa del conte popular i la cultura tradicional a les escoles.

Els contes de tradició popular són aquells que fa anys que es transmeten de generació en generació. En els darrers anys, la comunitat educativa s'ha plantejat eliminar alguns d'aquests a causa de la crueltat i el sexisme de les històries. En aquest treball es vol analitzar la reacció dels infants davant d'un conte popular per tal de conèixer com reaccionen davant d'aquests.

En l'àmbit de la literatura infantil i juvenil, entre especialistes, s'ha plantejat diverses vegades quins llibres s'han de continuar explicant a les aules – relacionat amb els contes tradicionals. Tanmateix, pràcticament no hi ha estudis que analitzin la reacció dels infants a aquestes narracions. És per això el motiu del treball, ja que pot aportar noves evidències i visions al respecte.

Primerament, es farà una recerca exhaustiva del fons documental existent d'estudis i articles sobre la literatura infantil i juvenil relacionats amb el debat de quins llibres són aptes per als infants. Es prioritzaran els estudis realitzats per especialistes en literatura infantil i juvenil (LIJ) i publicats en territori català, amb referents com Teresa Colomer, Núria Obiols i Eva Martínez.

Per tal d'assolir els objectius que es plantegen en el treball – anomenats més endavant – es durà a terme una observació d'una lectura en veu alta del conte prèviament mencionat amb dos grups d'alumnes d'infantil i primària de dues escoles; una del barri de la Salut i l'altra de Sarrià. Es pretén estudiar les reaccions i aportacions dels alumnes que participin en la sessió, per tal de treure conclusions sobre la seva visió respecte al motiu del treball.

3. Objectius del treball

La finalitat principal del treball és aprofundir en la polèmica de si els contes populars s'han de continuar explicant a les noves generacions, tenint en compte les reaccions que provoquen aquests en un grup d'alumnes en concret. Per tal d'assolir el principal objectiu, s'hauran de complir uns d'específics:

Objectiu 1: Revisar i analitzar la literatura del marc teòric existent de les perspectives dels especialistes en LIJ, respecte a la defensa o censura dels contes populars per a infants. La pregunta que va relacionada amb aquest primer és: “Què han dit els autors especialistes en literatura infantil i juvenil sobre el conte popular i la seva censura?”.

Objectiu 2: Elaborar una taula d'observació amb elements que permetran saber si els infants tenen interès en la narració o no. Les preguntes són: “Com l'infant ens indica que no té interès amb la història?”, “Amb quins indicadors observables podem saber si la narració motiva i agrada a l'infant?”.

Objectiu 3: Analitzar les reaccions que tenen un grup d'infants concret davant de la lectura en veu alta de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) i concloure si els alumnes tenen interès en la història. Les preguntes que acompanyen són “Els alumnes sentiran por, ràbia, fàstic i incomoditat en escoltar *La Caputxeta Vermella* i això farà que rebutgin el conte?”, “Els infants tenen interès amb el conte popular de *La Caputxeta Vermella*?” “Podríem dir que es perdria tradició i hi hauria repercussions en les noves generacions si censurem els contes populars?”.

4. Marc teòric i contextual

En primer lloc, per entendre el motiu del treball, cal fer una contextualització dels conceptes que aniran apareixent al llarg de la investigació. És per això, que en els següents apartats es trobaran breument definits els conceptes clau del treball.

4.1 El concepte de censura

La paraula “censura”, segons l’actualització del 2023 de la RAE, ve del llatí de *censūra* i fa referència al dictamen que s’emet d’una obra. Els sinònims que apareixen són: crítica, desaprovació, condemna, judici, entre d’altres. Els antònims són elogi i alabança.

En el mateix diccionari podem trobar la definició de “cancel·lar” (del llatí *cancellāre*): esborrar de la memòria, abolir alguna cosa; i de “cancel·lació”: acció i efecte de cancel·lar. És per aquesta similitud que en el treball es parlarà de censura, sempre fent referència al concepte de cancel·lació. Com diu l’escriptora Teresa Guiluz *la cancel·lació és un eufemisme de censura (Contes i cancel·lació cultural, 2024, p. 314)*.

La definició de censura genera controvèrsia, és per aquest motiu, que tenir-ne només un de referència és difícil. La censura està relacionada amb el que es permet explicar i el que no, segons uns límits establerts – els quals hem d’interrogar – que diferencien la cosa censurable de la que no ho és. L’objectiu de l’ús d’aquesta és que allò censurat desaparegui; tanmateix, s’ha de tenir en compte que la major part de vegades és quasi impossible fer-ho del tot i sempre queden rastres (González i Martínez, 2009).

Segons Manuel Arias Maldonado al llibre de *La democràcia sentimental* (Página Indómita, 2016), la censura neix a partir de dues causes principals. La primera és la voluntat de protegir aquell que pot sentir-se ofès. L’autor defensa que està relacionat amb el classisme, perquè *la sentimentalització dels conflictes no deixa de ser un luxe*. Per tant, assegura que com més coses tenim i més rics som, més ofesos ens podem sentir.

La segona causa és que el desig de censurar apareix quan un grup social sent que s’està criticant la seva identitat i conseqüentment, té repercussions a la seva autoestima. El vincle del grup social és tan fort que sentiment de rebuig cap a allò és tan intens i de protecció que, aleshores, es decideix rebutjar aquella crítica per tal de frenar l’amenaça (Arias, 2016).

La digitalització de la informació general de la societat, ha comportat canvis, també, en la censura i la manera d'aplicar-la. Antigament, eren els caps de govern i tècnics que s'encarregaven de les restriccions sobre quins llibres es podien publicar o no. En canvi, en el marc actual, això es controla globalment des de les corporacions que monopolitzen i controlen la informació digital (Martins & Barradas, 2023).

4.2 La censura en la literatura

Pel motiu del treball, es relaciona la censura amb la literatura. Per saber quan va començar a succeir aquest acte i de quina manera es feia, s'ha de fer una mirada a diverses etapes de la història en diferents cultures del món. Però, primer de tot, hem de definir literatura. Ens basarem en la definició del Diccionario de la Real Acadèmia Española: *art de l'expressió verbal*.

La censura és la prohibició de textos i manifestacions artístiques per part de l'autoritat amb la finalitat que aquesta mantingui el poder eliminant les possibles reaccions contràries al règim. És un procediment que es basa en la limitació i el control de la informació. Es condemna aquelles publicacions (escrites, verbals o artístiques) que no segueixin la línia ideològica que interressi (Lanza, 1997).

La censura de la producció intel·lectual humana registrada és tan antiga com la història dels llibres, les biblioteques i la pròpia expressió del pensament. Des d'esdeveniments de destrucció d'obres de tauletes d'argila en Sumer, passant pels actes emblemàtics de censura com el Index Librorum Prohibitorum, la cremada de llibres durant la dinastia xinesa Qin, la incineració de manuscrits maies i asteques per la colonització europea, fins a la cremada de llibres en l'Alemanya nazi, la censura editorial estatal en el règim cívic-militar brasiler, són diverses i conegudes les formes en les quals el control i les restriccions de la informació, el coneixement i la llibertat d'expressió s'han manifestat al llarg de la història (Martins i Barradas, Bibliotecàrios, censura e os novos mediadores, 2023, p. 3-4).

Cal tenir en compte que la literatura és un vessant artístic que transmet idees, pensaments i coneixements amb una gran influència en la població. Entenent això, en el marc històric d'Espanya n'és un clar exemple. A l'època franquista hi va haver una regulació i censura desmesurada en aquest àmbit (Vila-Belda, 2017).

La censura va existir des del 1938 fins al 1977 i es va aplicar a totes les manifestacions culturals (cinema, teatre, escultures, llibres). La finalitat dels censoradors – que eren especialistes de diversos àmbits (militar, cultural, civil...) contractats únicament per a la repressió – *era propagandista i repressiva: difondre i imposar la seva ideologia i controlar la cultura* (Vila-Belda, 2017, p.32).

El control de les publicacions era tan estricte que els editors estaven obligats a presentar un registre a les autoritats per tenir el permís per fer-ho públic. Les traduccions al castellà d'obres internacionals estaven fetes per llatinoamericans, a causa de la censura a Espanya. Les limitacions del règim franquista van arribar a l'educació, a les aules, per la col·laboració de l'Església. El contingut que es tractava i les maneres de fer-ho de les escoles del moment estava pautat i supervisat per les autoritats franquistes (Lanza, 1997).

Recentment, l'any 2017, va aparèixer el concepte de *cultura de la cancel·lació*; a les xarxes socials en les quals usuaris demanaven l'eliminació d'obres, publicacions o declaracions. Es podria dir que fa referència *al conjunt de coneixements que permeten a algú desenvolupar un judici crític amb la intenció d'esborrar de la memòria, abolir alguna cosa per demostrar desaprovació* (Bautista – Martín, 2024, p. 206).

En el marc actual, la cancel·lació està present al món de la literatura infantil i juvenil a través d'estratègies de control cultural. La primera es tracta dels temes tabús, hi ha una ocultació de temes que podrien ser polèmics en els llibres per a infants (mort, nus, sexualitat, violència...). La invisibilització de llibres és la segona, és a dir, la tria dels adults a l'hora de decidir els llibres que són aptes pels seus fills i filles ja actua de cancel·lació dels que no estan inclosos. Una altra manera de censurar és les llistes de lectures recomanades, avui en dia serveixen per marcar un itinerari lector, però en l'època franquista hi havia llistes negres que prohibien alguns autors o títols en concret (Sanz, 2017).

4.3 La literatura infantil i juvenil (LIJ)

Abans d'entrar en la teoria del tema concret del treball, s'ha de dedicar un apartat en entendre la literatura infantil i juvenil (LIJ). No va ser fins al segle XIX que es va determinar la infància com una etapa diferent de la resta, fins aquell moment, els nens no estaven diferenciats dels adults, per això els infants s'introduïen a la vida adulta des

de ben petits (Salinas, 2001). Els primers relats per a infants eren destinats als fills dels reis per a instruir una educació ètica i moral (Pérez, 2024).

Posteriorment, al segle XVII va incrementar l'interès pels contes populars recopilats per Charles Perrault i Giambattista Basile (Bortolussi, 1985). El primer va recollir per escrit històries conegudes internacionalment com *La Caputxeta Vermella* i *La Ventafocs*, entre molts d'altres. Es poden comparar les dates en què Jean-Jaques Rousseau va escriure *Emili o de l'educació* (1762) i la primera recopilació de contes de Perrault (1694). Això ens permet comprendre que els seus relats no estaven destinats concretament als infants, sinó a un públic general i divers (Obiols, 2024).

Segons Teresa Colomer a *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis* (2002):

Totes les cultures, des de l'inici de la humanitat, han creat "literatura" i l'han utilitzada com un instrument d'humanització i culturització imprescindible per construir-se com a individus i com a col·lectivitat. El que va canviar del món modern va ser la idea que la infantesa és una etapa diferenciada de la vida adulta, [...] que els infants tenen uns interessos específics i que requereixen unes atencions especials i que són els adults qui han de preveure i satisfer les seves necessitats de protecció i aprenentatge (p. 7).

En el llibre de *El patrimoni de la imaginació: llibres d'ahir per a lectors d'avui* (2007) coordinat per Mònica Baró, Teresa Colomer i Teresa Mañà (p. 53), trobem citat a Jordi Rubió i Balaguer (1925) que ens afirma que la literatura infantil és *aquella branca de la literatura d'imaginació que millor s'adapta a la capacitat de comprensió de la infància i al món que de debò l'interessa*. Afirma, també, que les característiques socials, culturals i polítiques de l'època es troben reflectides en el llibre infantil.

El mateix autor afegeix que el sector de la literatura infantil té unes característiques concretes. La primera és que va dirigida a un públic específic i que aquest consta de diversitat de motivacions i de nivells de comprensió. Seguidament, adopta en la seva etiqueta obres que originàriament no eren per a infants, però degut a l'interès que va captar en aquests s'han acabat declarant literatura infantil – és el cas de les llegendes i els contes, com s'ha mencionat prèviament. Finalment, Rubió i Balaguer (1925) determina que el text i la imatge entren en un diàleg interessant que fa que la mateixa obra sigui difícil de presentar sense aquesta relació.

El treball està motivat pel fet que la censura està present, des de fa molt temps, en el món de la literatura infantil i juvenil, en concret en el conte popular, ja sigui en traduccions, adaptacions, selecció d'obres, entre d'altres. Al cap i a la fi, la LIJ, generalment, està escrita i distribuïda per part dels adults per a infants. Així, podent controlar el bagatge literari i de coneixement dels nens i nenes (Bautista-Martín, 2014).

4.4 Què entenem per conte popular?

En el marc de la literatura, les definicions són complicades, no n'hi ha una que sigui considerada correcte i única, és per això que s'esmentaran unes quantes (pel treball no diferenciarem entre el conte popular, el tradicional i el folklòric). El conte té l'impacte que té en un infant perquè es tracta d'una obra d'art (Bettelheim, 1980).

El conte popular, Segons Toledo Morales (2005) citat per Pérez (2024, p. 255), *és un relat breu, oral o escrit, d'alguna cosa fictícia o real que al llarg del temps s'ha anat adaptant al moment històric d'on s'ha explicat*. Com que antigament es transmetia oralment, les històries canvien segons el territori, ja que s'anaven versionant segons el context de la realitat social (Albero Poveda, 2005).

En els seus orígens, la finalitat dels contes populars era entretenir als lectors, no ensenyar – a excepció dels fills dels reis. Tot i això, la majoria segueixen unes línies de moralitat per tal de fer reflexions sobre comportaments i actituds. Introdueixen temes polèmics que facin que els infants s'enfrontin a les preocupacions socials (Pérez, 2024).

L'Anna Díaz-Plaja (2002) citant a Pisanty (1995) assegura, que el conte popular és un text anònim, de transmissió oral que ha estat recollit de forma escrita en col·leccions des de ben aviat. El que ens fa identificar-lo com a tal és un seguit de característiques que els contes tradicionals tenen en comú: la manca de descripcions, tant en personatges com en el marc narratiu (que és indefinit); personatges poc caracteritzats, d'aquesta manera tothom s'hi pot sentir identificat; la veu narrativa en tercera persona; i el públic a qui està adreçat és indeterminat, infants o adults.

Gerardo Fernández San Emeterio (2024) distingeix dos aspectes dels contes tradicionals: els fixes i els modificables. Els primers són la base de la narració, es tracta de la trama: el conflicte, el seu desenvolupament i el desenllaç. En canvi, els aspectes modificables són aquells que es poden canviar – a gust de qui l'explica – sense que afecti en la història principal.

Pel treball tindrem en compte els aspectes que s'han esmentat: obra d'art, relat breu amb intenció d'entretenir, de tradició oral, adaptable al moment històric, falta de descripcions, personatges senzills, narrador en tercera persona, estructura simple (conflicte, desenvolupament i desenllaç) amb aspectes que es poden modificar i altres que no.

4.5 Polèmica de la censura del conte popular a l'escola

La censura ha suposat un problema històric i epistemològic per a les societats de la humanitat, com ja s'ha esmentat anteriorment. Ha suposat una qüestió important en especial per a l'àmbit de la biblioteconomia, ja que rebutja un principi filosòfic, ètic i polític bàsic per a la persona bibliotecària: la llibertat intel·lectual i l'accés a la informació (Martins & Barradas, 2023).

Com ja s'ha comentat anteriorment, els llibres infantils reflecteixen les circumstàncies socials de l'època (ibíd.), per tant, es pot dir que la narració s'adapta al context històric en el qual s'escriu. Entenent això, els vessants ideològics dels darrers anys han suposat una certa incomoditat amb els contes populars. De tal manera que, com a conseqüència, s'han reescrit els contes seguint els valors dels nous models de societat (feminisme, ecologisme...) (Díaz-Plaja, 2002).

Eva Martínez Pardo (2017) ens explica la seva experiència com a mestra, formadora de formadors i terapeuta:

En moltes ocasions em trobo amb educadors (sobretot mares i pares) que no estan massa còmodes amb aquest tipus d'històries, no acaben de considerar-les del tot adequades per a la infantesa, ja que escenifiquen batalles a mort, passatges on els infants són abandonats pels seus pares, successos que atemoreixen, esdeveniments atroços... (p. 46).

Si es revisa les dades que ens proporciona Obiols a *Contes i cancel·lació cultural* (Edicions UB, 2024) de dues recerques de la mateixa autora de l'any 2022, s'observa que el percentatge de voler eliminar els contes tradicionals de les escoles és d'un 18% entre estudiants i 22% en els professionals. El 53% i 63% estan a favor de continuar explicant-los i la resta en dubte.

La violència i crueltat que apareixen en els contes populars incomoden a moltes persones i, per això, han anat desapareixent durant anys en versions i ja no estan tan presents en els contes. Davant d'aquest argument, Eva Martínez Pardo (2017) respon que

les escenes de les narracions són cruels com algunes fantasies infantils i, justament per aquest motiu, és bo donar-los una sortida.

Relacionant-ho, també, amb les crítiques de la crueltat dels personatges en si i la seva maldat, la mateixa autora afirma que a la vida real passen coses dolentes que no es poden eliminar ni aturar. Per això mateix és positiu que els infants puguin exterioritzar la seva por i els pensaments negatius en els contes. *Els contes no serveixen per explicar les emocions, sinó que ofereixen una comprensió profunda de l'essència humana, amb totes les seves llum i totes les seves ombres* (Martínez Pardo, 2017, p. 28).

Actualment, els temes que generen rebuig a les famílies són el maltractament animal i la sexualitat que apareixen en les històries. Tot i això, el que genera més rebuig és el sexisme dels personatges i de la trama – en les recerques de l'any 2022, el 90% de les persones entrevistades (comunitat educativa) consideren que els contes són sexistes. (Obiols, 2024).

Seguint en la línia, Eva Martínez Pardo, *Sota la pell del llop* (Graó, 2017), exposa que s'ha trobat amb un gran desacord amb una part de la comunitat educativa per la imatge de la dona que promouen (rol de submissió a l'espera de la salvació de l'home). Davant d'aquestes discrepàncies, ella respon que la idea que els contes pretenen educar és falsa; la seva finalitat és evidenciar algunes coses que portem dintre. Afegeix que *partim de la base que la princesa no representa la dona ni el príncep l'home, sinó dues forces que conviuen en nosaltres, en una mateixa persona* (Martínez, 2017, p.77).

És important tenir en compte que moltes de les persones que volen cancel·lar els contes populars per aquest motiu, tenen de referència les històries modificades de *Disney* i, per això, s'entén que tinguin aquesta percepció. La productora ha reinterpretat les narracions originals i hi ha afegit i eliminat escenes. Un cas molt evident és el fet que ha introduït els patrons estètics en els personatges. *Disney aconsegueix que imatges arquetípiques passin a ser estereotips* (Martínez, 2017, p.81).

Rajadell i Puiggròs (1994) afirma que el contingut del conte no és dolent, però sí que el fa així les explicacions que se'n fan d'aquest. Hi ha versions que modifiquen paraules clau i canvien la història completament. Per aquest motiu, és necessària una bona preparació a l'hora de narrar-los. Afegeix que l'infant és un individu crític i si alguna cosa no li agrada o interessa, ho rebutjarà; s'ha de confiar amb el nen i el seu criteri.

Núria Obiols (2024) va entrevistar tres mestres per saber la seva visió al respecte. Una d'elles, la Rosanna, comentava que és l'adult qui s'encarrega de crear el vincle entre el conte i el nen: *perquè el nen no agafarà una idea d'un conte i es tornarà masculista de cop. Tu tractes d'explicar contes de tota la vida i ell fa les preguntes* (p. 241). Per això, no té cap mena de sentit censurar-los. La segona, la Begonya, explica que per ella és lògic que no s'acceptin els contes tradicionals, ja que són molt antics i la societat ha canviat molt des de llavors, ho explica a través de l'evolució dels temps i de les persones.

La mateixa autora va conversar amb dues bibliotecàries sobre si els havia arribat aquesta polèmica, una de les quals afirma *que s'hagin retirat contes directament, no, però que hi ha unes versions endolcides traient la seva essència, sí. Per mi això és censura* (p. 277). Tot i això, està d'acord que els contes es versionin per adaptar-se a les noves tendències, però *no capgirar el conte de dalt a baix*.

Arran de la literatura trobada al respecte, el treball s'encamina cap a la defensa dels contes tradicionals, ja que els arguments en contra han tingut una resposta coherent i a favor de la transmissió del coneixement literari. *El conte fa una feina meravellosa per a l'inconscient: li parla amb un llenguatge comprensible dels monstres més pèrfids i li proporciona una manera de poder-los vèncer. Així el nen pot disminuir la seva angoixa i augmentar la seva seguretat* (Martínez, 2017, p.66).

Després de revisar la teoria que existeix sobre el tema del treball i esmentar-ne unes quantes visions i arguments, podem dir com a conclusió que *la ignorància pot incrementar el desig a cancel·lar* (Obiols, 2024, p.31). Per això, és essencial la formació respecte als contes populars.

5. Metodologia del treball

5.1 Context i participants

Pel desenvolupament del treball s'ha escollit dues metodologies, la primera es tracta d'una entrevista a una especialista de la literatura infantil i juvenil, en concret a Roser Ros, per poder ampliar les referències teòriques. La segona es tracta d'una observació d'un grup d'infants en concret; les conclusions d'aquestes tindran de referència les respostes de l'entrevistada.

Roser Ros (Barcelona, 1950) és pedagoga, narradora i escriptora especialitzada en literatura infantil i juvenil. L'any 1991 va fundar Tantàgora, una cooperativa de mediació literària que actualment és dirigida per la seva filla Magalí (Roser Ros, s.d.). Durant la seva trajectòria professional ha vetllat per la promoció de la lectura i l'educació literària entre infants i joves. Se li ha pogut fer una entrevista pel treball, plantejant preguntes respecte a la seva visió del conte popular, la tradició i les conseqüències que tindria si les noves generacions no tinguessin accés a aquestes històries (vegeu annex 1).

Per altra banda, per poder dur a terme l'observació de les reaccions dels infants davant d'un conte popular, en concret, de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) es va comptar amb diversos participants – alumnes i tutores – de dues escoles diferents. La primera és de titularitat pública i es troba al barri de la Salut del districte de Gràcia, la població de la zona, en general, es troba en una situació de benestar econòmic i cultural, segons les dades que proporciona l'Ajuntament de Barcelona (2023). Els alumnes i famílies del centre educatiu, majoritàriament, de Catalunya i catalanoparlants, però també hi ha diversos infants nouvinguts que parlen altres llengües.

La segona és concertada i està ubicada al barri de Sarrià, del districte de Sarrià – Sant Gervasi. Les famílies que viuen per aquella zona són de classe alta econòmicament i culturalment, segons l'Ajuntament de Barcelona (2023). Molts dels infants de l'escola són fills d'estrangers i la seva llengua materna és l'anglès; tot i això, la llengua oficial de l'escola és el català.

Per l'anàlisi hi van participar dues classes: infantil 5 (I5), de l'escola de Sarrià – Sant Gervasi, i 2n de primària, de l'escola de la Salut. El grup d'I5 són 24 infants curiosos i participatius. Estan acostumats a fer activitats de parlar i de moure's perquè és el que els hi funciona, justament per això són uns participants ideals per a l'observació. Cada setmana la tutora els hi llegeix diversos llibres, per tant, estan familiaritzats amb la pràctica de lectura en veu alta.

La classe de 2n són 25 infants i es catalogaria com a “activa” perquè són molt inquiets, però tenen una actitud oberta i de participació en les activitats que se’ls proposi. És per això que s’ha escollit com a participant, d’aquesta manera es tindrà una observació d’un grup d’infants d’edat més elevada que el primer i es tracta d’una classe col·laboradora. Tenen una relació consolidada amb la literatura, ja que fan trenta minuts de lectura diària i un espai per poder comentar-la. En relació amb les famílies, la majoria són catalanoparlants, a excepció de dues que parlen castellà.

La lectura en veu alta, dels dos grups, va ser a l’espai de la biblioteca, d’aquesta manera, els infants estaven envoltats de literatura i sabien quin tipus d’activitat anaven a fer, de tal manera que permetia observar la predisposició dels alumnes. Tots estaven asseguts a terra mirant cap a l’adult (que estava a una cadira). Les sessions es van fer en dies consecutius i la primera, la d’infantil a les 10:30 h i la segona sessió de 15 a 16 h, eren les hores disponibles per part de les escoles.

Les tutores respectives dels grups van llegir el conte de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000), que és una adaptació de Francesc Boada del text de Jacob i Wilhelm Grimm amb les il·lustracions de Pau Estrada. La lectura en veu alta es va fer amb entonacions, posant èmfasi a certes paraules i afegint matisos de veus entre els personatges. Mentre es llegia, s’ensenyaven les il·lustracions corresponents al fragment del text.

Just abans de començar la lectura, totes dues, van preguntar als alumnes “Coneixeu la història de la Caputxeta Vermella?”, “Quins personatges trobarem a la narració?”. En acabar el conte, també van proposar uns dubtes “Què us ha semblat el que fa el llop?”, “I el que fa el caçador?”, “Quines altres històries de la Caputxeta Vermella?”, “Us ha agradat el conte?”, entre d’altres.

5.2 Anàlisi de *La Caputxeta Vermella*

El conte popular seleccionat per fer l’observació de les reaccions dels infants davant d’aquest és *La Caputxeta Vermella*; l’elecció és per motiu d’admiració personal. En concret, el que s’analitzarà a continuació és una versió publicada l’any 2000 per l’editorial La Galera. El text està adaptat per Francesc Boada i les il·lustracions són de Pau Estrada. S’ha escollit aquesta versió perquè el text és prou fidel a la versió dels germans Grimm, per tant, la història està poc endolcida i és en català.

El resum de la història és el següent. La Caputxeta Vermella és una nena que li porta un cistell amb menjar a la seva àvia perquè està malalta. Pel camí del bosc es troba al llop que l'enganya perquè la nena s'entretingui agafant flors. Mentrestant, la bèstia arriba a casa l'àvia i se la menja. Quan la Caputxeta arriba a la casa, el llop es fa passar per l'àvia i acaba menjant-se la nena. Un caçador que passejava per la zona, entra a comprovar que l'àvia estigui bé i quan es troba amb la situació, talla la panxa al llop per treure les dues de dins i li omple de pedres, de tal manera que quan l'animal es desperta cau a terra pel pes i es mor.

La història de La Caputxeta Vermella té l'origen en el folklore francès i italià. La primera versió escrita va ser de Charles Perrault (1697) en què la història inclou violència, pedofília i canibalisme. Va ser qui va posar-li la caputxa vermella a la nena, ja que en la història de tradició oral la noia no en portava. Posteriorment, els germans Grimm van fer una versió eliminant el canibalisme i la violència sexual l'any 1812. Van fer aparèixer el personatge del caçador que mata el llop sense escrúpols. Cal destacar que en la versió original (francesa i italiana) la nena se salva sola amb enginy i valentia enganyant el llop per fugir de casa la seva àvia. A continuació, es presentarà l'anàlisi de la versió escollida per a l'observació.

El text té bona sonoritat si es llegeix en veu alta, hi ha ritme i fluïdesa. El vocabulari és ric, variat i contundent; en els diàlegs l'autor té clar qui està parlant i fa que usi unes paraules o unes altres: la Caputxeta parla amb paraules més fines i, en canvi, el llop amb unes que tenen molta força i potència, fet que fa que els diàlegs siguin creïbles. Amb això, s'aconsegueix que el lector experimenti diverses sensacions, per tant, es pot dir que el text té una gran capacitat expressiva.

La il·lustració en aquest cas és prescindible, la història es podria explicar sense ensenyar les imatges i s'entendria a la perfecció. La relació que té amb el text és de redundància, pretén mostrar amb llenguatge visual una de les escenes que les paraules estan descrivint. No tenen gaire expressivitat, ja que no provoquen un impacte en el lector ni destaquen per generar plaer estètic. La tècnica emprada és el guaix i les figures estan definides per una línia fina negra. En general, les il·lustracions no destaquen, igual que els elements paratextuals: el format del llibre és quadrat, de tapa tova amb paper setinat i cosit a fil vist.

La veu narrativa és en tercera persona – aspecte comú en els contes de tradició popular – fet que no possibilita conèixer les veus interiors dels personatges. Ens permet

saber el que està passant en el mateix moment en diversos espais (la Caputxeta al bosc i el llop menjant-se l'àvia). El narrador no dona gaire informació, simplement descriu què passa a la narració sense detalls.

En la història apareixen humans i un animal humanitzat (el llop), la Caputxeta Vermella és la protagonista i el llop l'antagonista. Els personatges secundaris són l'àvia i el caçador, tot i que tenen un paper important al desenvolupament de la narració. Tots els personatges, incloent-hi la nena són plans, un altre aspecte en comú dels contes populars; no tenen un desenvolupament ni canvis al llarg de la història. En aquesta versió al final, s'explica que la Caputxeta aprèn que sempre farà casa a la mare, però no podem saber si el personatge realment ha progressat o no. Es presenten de manera senzilla i tal com van apareixent en la història. No hi ha descripcions ni detalls d'aquests.

Passa el mateix amb el marc narratiu, hi ha una manca de descripcions, per tant, es pot dir que el temps és indefinit. En canvi, l'espai sí que podem dir que la història passa a un bosc i a una caseta dins d'aquest. Malgrat això, igual que els personatges no tenim cap detall, fet que ens torna a evidenciar que es tracta d'un conte popular.

A l'inici de la història es presenta la protagonista, però ràpidament ja intervé el llop i, per tant, el conflicte de la narració. L'ordre temporal és lineal i al final de la història hi ha un gir narratiu amb l'aparició del caçador. Es podria dir que el ritme és ràpid, ja que s'expliquen espais temporals llargs en poques pàgines. Totes aquestes característiques, un cop més, ens confirmen que *La Caputxeta Vermella* segueix els aspectes comuns dels contes populars.

Per últim, el tema principal és el risc d'allunyar-se del conegut, de deixar el nucli familiar; el perill del desconegut. El tema apareix de manera directa en presentar el llop com el perill en el qual s'enfronta la Caputxeta quan s'està allunyant físicament de casa seva i de la seva mare. Com més dins del bosc es troba – més dins del desconegut – més perills pot haver-hi.

5.3 Tècniques i instruments de recollida de dades

Respecte a l'entrevista (mètode qualitatiu), es van elaborar les preguntes de tal manera que estiguessin focalitzades en el motiu del treball. A causa de l'estreta disponibilitat de l'entrevistada, se li va fer arribar les preguntes per escrit i ella mateixa les va retornar escrites, també. Per tant, les respostes als dubtes estan redactades per la mateixa Roser Ros (vegeu annex 1).

La tècnica escollida per analitzar un grup d'infants és l'observació sistemàtica, és a dir, pautaada; permet obtenir informació dels efectes en els alumnes de la sessió sense inferir en la classe. Els ítems estan especificats per tal de fer una millor recollida de dades del que interessa. L'observació, com es pot veure en els aspectes de la taula (vegeu figura 1), és dirigida als infants.

L'observació la faré jo, per tant, tindrà en compte els aspectes següents. En aquest cas concret, estaré present a l'aula assumint un rol distant i d'observadora externa, mentre que la tutora del grup farà la lectura en veu alta. És a dir, m'ubicaré en un lloc que em permeti tenir una bona visió de tots els infants i no intervindrà en la sessió per no interrompre el desenvolupament de la sessió ni el ritme de la classe.

Les dades es recolliran utilitzant una graella d'observació (vegeu figura 1) en la qual es troben diferenciats els ítems els quals permeten treure les conclusions sobre el motiu del treball. Cal tenir en compte que les reflexions es basen en un grup d'infants en concret d'un context específic, per tant, no són genèriques.

La taula d'observació està dividida en tres parts: abans, durant i després de la narració. Això és degut al fet que les diferències entre apartats possibiliten interpretar els resultats més còmodament. Cada ítem es valorarà amb una puntuació d'escala qualitativa d'interval 1 – 4 (entenen que 1 és molt poc, 2 poc, 3 bastat i 4 molt), si l'aspecte no és observable, perquè no hi ha cap infant que ho mostri, es deixaran les caselles en blanc (serà equivalent a 0). Com que l'observació és d'un grup, cal remarcar que es valorarà tenint en compte el col·lectiu, és a dir, en el cas que hi hagi una casella marcada amb l'1, vol dir que quasi ningú compleix l'ítem. Es proposa l'interval de quatre possibilitats, de tal manera que no existeix una valoració neutra.

Els elements que s'aspiren a observar són els següents. Primerament, l'interès dels infants cap a la història; es pot aconseguir aquesta informació amb la posició corporal dels alumnes (com estan asseguts i mirant a on), les seves expressions facials (si tenen els ulls oberts o no), segons l'escolta que facin i l'atenció general (si miren al voltant, si parlen, si s'aixequen, etc.).

Seguidament, es fixarà en les reaccions que els hi genera el conte. Per fer-ho, es tindrà en compte les expressions facials (si somriuen o no, si obren la boca, si arronsen el nas...), la posició corporal (si s'arrauleixen o no) i el tipus de comentaris que fan tant amb els companys més propers o amb el grup en general.

TAULA D'OBSERVACIÓ NARRACIÓ ORAL LA CAPUTXETA VERMELLA					
Abans de la narració					
1	Coneixen la història	1	2	3	4
2	Coneixen els personatges	1	2	3	4
3	Han sentit a parlar dels personatges	1	2	3	4
4	Mostren interès general	1	2	3	4
5	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
6	Miren a l'adult	1	2	3	4
7	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
Durant la narració					
8	Mostren interès general	1	2	3	4
9	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
10	Miren a l'adult	1	2	3	4
11	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
12	Mostren interès cap a la història	1	2	3	4
13	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
14	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
15	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
16	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
17	Intervenien amb comentaris	1	2	3	4
Després de la narració					
18	Mostren interès general	1	2	3	4
19	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
20	Miren a l'adult	1	2	3	4
21	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
22	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
23	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
24	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
25	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
26	Fan comentaris positius amb relació al conte	1	2	3	4
27	Fan comentaris negatius amb relació al conte	1	2	3	4
Observacions					

Figura 1. Taula d'elaboració pròpia usada per a l'observació de les reaccions dels infants.

5.4 Procediment de recollida de dades

En primer lloc, per poder aconseguir l'entrevista amb la Roser Ros, em vaig posar en contacte amb una mediatra literària que treballa a Tantàgora, ella va actuar de canal de transmissió d'enviar i retornar el document. A l'hora d'elaborar les qüestions, vaig basar-me en el marc teòric del treball, ja que volia contrastar teoria i idees d'autores que havia trobat.

En el cas de l'observació del grup d'infants de l'escola de la Salut, vaig contactar amb l'especialista de música, tutora del meu pràcticum III. Seguidament, es va demanar permís a direcció i a la tutora del grup, li vaig explicar el que volia fer i el perquè, no van posar cap problema, al contrari, tot de facilitats. Juntes vam decidir el dia i l'horari en què es faria segons la disponibilitat dels grups.

Respecte a l'escola de Sarrià, una familiar meva que treballa allà va parlar amb la directora i amb el claustre per tenir el permís necessari per deixar-me anar-hi. També, em van ajudar molt i no van posar cap obstacle. Vam decidir conjuntament un dia i una hora per fer l'observació.

En apropar-se el dia de l'observació, vaig comentar a les mestres que llegissin en veu alta tal com ho fan normalment. D'aquesta manera, jo podria analitzar les reaccions dels alumnes com si fos una sessió de lectura en veu alta habitual, sense inferir en el desenvolupament.

5.5 Anàlisi de dades

Aquest estudi de dades és qualitatiu, ja que la base de l'estudi són les opinions dels infants respecte al conte i si els ha agradat o no escoltar-lo a l'aula. Per treure conclusions, he hagut de fer una interpretació de les reaccions que mostraven els infants durant l'observació. Un cop més, remarco que els resultats no són genèrics, sinó que demostren una realitat d'un grup d'infants en concret d'un context específic.

Per recollir les dades m'he basat en les expressions facials, posicions corporals i comentaris dels alumnes, es podria dir que és un criteri subjectiu, però qualsevol hagués conclòs el mateix que jo. Per tal de plasmar-ho a la graella marcava l'opció que més es corresponia amb la quantitat d'infants que mostraven aquell ítem. Per exemple, si quasi tots els alumnes mostraven entusiasme durant la narració (com és el cas del grup d'I5), doncs a la graella està marcada la casella 3.

6. Resultats, interpretació i discussió

6.1 Resultats obtinguts

Pel que fa al primer objectiu específic que era “revisar i analitzar la literatura del marc teòric existent de les perspectives dels especialistes en LIJ, respecte a la defensa o censura dels contes populars per a infants” s’ha considerat que l’entrevista a Roser Ros (vegeu annex 1) serveix per ampliar la teoria dels autors. Les observacions es complementaran amb algunes de les respostes en l’apartat següent.

L’especialista en LIJ descriu el conte popular com “narracions fetes de paraules, imatges i símbols procedents de la tradició oral d’una comunitat i que en el seu camí a través de l’oralitat han vehiculat elements propis de la cultura que els ha generat, als quals s’hi han afegit elements de les comunitats que els han transmès”.

Roser Ros afirma que els infants han de conèixer aquestes històries pel seu nucli familiar i educatiu i han d’estar explicades oralment. Afegeix que a les persones que aspiren a censurar els contes populars els manca coneixement dels originals i únicament han conegut les versions edulcorades de grans distribuïdors com *Disney*.

Davant les crítiques de la violència i crueltat, Roser Ros (2024) respon que *només aquell qui domina els codis de l’oralitat i coneix les orelles que l’escolten sap com explicar sense ferir l’oient l’acció en què transcorre el conte*. Afegeix que si els contes s’expliquen adequadament, els infants voldran tornar a escoltar-los, encara que tinguin por en certs moments. Per tant, es pot concloure que l’entrevistada defensa els contes populars, sempre que la persona que els expliqui tingui coneixement i formació d’aquests.

Respecte al segon objectiu, “elaborar una taula d’observació amb elements que permetran saber si els infants tenen interès en la narració o no”, i les preguntes que l’acompanyen: “Com l’infant ens indica que no té interès amb la història?”, “Amb quins indicadors observables podem saber si la narració motiva i agrada a l’infant?” s’ha creat una taula, anteriorment explicada, amb una sèrie d’ítems que ens poden indicar si els infants estan motivats per la lectura en veu alta o no (figura 1). Amb els resultats de les observacions s’ha comprovat que els aspectes determinen la motivació dels alumnes.

L’objectiu 3 del treball és “analitzar les reaccions que tenen un grup d’infants concret davant de la lectura en veu alta de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) i concloure si els alumnes tenen interès en la història”. S’ha abordat amb les observacions dels dos

grups d'infants (d'I5 de l'escola de Sarrià i de 2n de primària de l'escola de la Salut). Seguidament, s'exposaran les conclusions de l'anàlisi de les reaccions.

El grup d'I5 mostra una bona actitud davant l'activitat d'escoltar la lectura en veu alta, tal com es pot veure a la taula d'observació (vegeu annex 2). La mestra els diu que seguim a terra i tots ho fan de pressa. La miren i escolten atents per saber quin conte els llegirà. Quan la docent els ensenya la coberta del conte, alguns infants el reconeixen i criden "la Caputxeta!". Diversos alumnes comenten que a casa seva (majoritàriament la mare o l'àvia) els han explicat el conte i hi tenen algun exemplar.

Amb la posició corporal, les expressions i comentaris dels infants abans de la lectura es pot interpretar que tenen ganes que la tutora els expliqui el conte, perquè saben que gaudiran d'aquella estona. Mostren entusiasme pel moment de ser receptors d'una narració i perquè la història els és familiar.

A l'inici de la lectura, segueixen igual de concentrats: estan asseguts cap a l'adult i l'escolten activament. Ho podem comprendre perquè estan en silenci, mirant al llibre i alguns tenen inclús la boca oberta. Només hi ha tres infants que intervenen i ho fan anticipant els noms dels personatges, quan la mestra diu "la..." ells ja criden "Caputxeta Vermella". S'entén que estan expectants al contingut i ritme de la narració per poder dir el nom del personatge en el moment indicat.

Es pot saber que els infants segueixen el fil conductor de la història i tenen clar els personatges que apareixen en l'escena que s'està explicant, ja que si a la il·lustració del moment no apareix un d'ells, pregunten "on està el llop?", "on està la nena?". Aquestes preguntes fan evidents l'entusiasme i l'interès per la història.

La manera en què la mestra narra és important per als alumnes, és el cas d'una nena que juga amb els seus cabells – ha desconnectat del moment – i torna a mostrar motivació quan la tutora fa un soroll de sorpresa acord amb la narració. Se sap que l'ha impactat perquè fa "ah", deixa els cabells i gira el cap a la docent.

En el moment que el llop es menja la Caputxeta, quatre infants reaccionen amb un "ai" i "oh" d'espant. Per les seves expressions facials es pot interpretar que alguns d'ells tenen por i pateixen: arruguen el nas, es posen les mans a la boca, puguen les espatlles. Ens indica que estan seguint la narració i que senten empatia per la nena, els importa que el personatge mori i no els agrada. En aquest moment, un nen comenta "tranquils, que ara ve el caçador", amb aquestes paraules fa saber que coneix bé la història i li dona

la seva aprovació al caçador per vèncer el llop; transmet esperança i tranquil·litat als seus companys.

Seguidament, quan apareix el caçador, la majoria d'alumnes somriuen. S'entén que senten satisfacció perquè saben que ha arribat la salvació per a l'àvia i la nena, estaven esperant aquest moment. Un nen té curiositat per la violència i com l'home mata el llop, ja que diu "a veure, a veure" quan s'ensenya la il·lustració de l'escena corresponent.

En acabar la narració, tots els alumnes aplaudeixen, de tal manera que sabem que donen l'aprovació al conte. Quan la mestra els demana un *feedback* de què en pensen, la majoria diuen "m'ha encantat", altres "m'ha agradat molt", però cap comenta el contrari.

Quan la tutora reclama que expliquin sensacions que han tingut, un infant explica que "he tingut por quan el llop s'ha menjat a la Caputxeta i a l'àvia, però quan ha arribat el caçador se m'ha passat perquè les ha salvat", però, així i tot, especifica que li ha agradat. Una nena diu "m'ha agradat perquè el caçador salva a l'àvia i a la Caputxeta", fa evident la sensació que es comentava anteriorment, de satisfacció en vèncer a l'antagonista. Un nen afegeix que no li ha agradat quan el caçador ha tallat el llop, ho diu amb una expressió facial de desacord i rebuig d'aquesta part de la història.

La mestra indica que ja han acabat la sessió de lectura en veu alta, alguns dels alumnes pregunten si, a continuació, poden fer un dibuix de la Caputxeta Vermella i del llop. Altres demanen que els expliquin un altre conte, per tant, s'entén que han gaudit de l'experiència i que, encara que hagin passat por en alguns moments, la vivència els compensa. La tutora els diu que no és possible i els infants mostren frustració: abaixen el cap, algun diu "*vale*" amb un to baix i altres presenten expressions facials de tristesa: mirada baixa, arronsen la boca o allarguen la cara.

Si es té en compte la taula d'observació feta al grup de 2n de primària (vegeu annex 3), s'interpreta que hi ha diferències amb el primer grup d'infants. Aquest segon aporta comentaris més complexos i enraonats que no pas el primer i les reaccions són lleugerament diferents. A continuació, s'exposaran els resultats.

En primer lloc, els infants mostren un interès cap a la lectura en veu alta, ja que estan asseguts cap a l'adult, el miren i l'escolten activament. En presentar el conte, comenten que ja el coneixen, que a casa seva a l'escola els han explicat diverses vegades. Afegeixen que han llegit versions diferents, com per exemple "La Caputxeta Forçada" o "La Caputxeta Verda". Amb aquesta informació s'interpreta que des de casa seva hi ha un cert rebuig cap a la història i, per això narren versions modernitzades que s'allunyen dels

estereotips. Com s'ha mencionat en el treball anteriorment, es comprèn que les famílies que narren els contes actualitzats ho fan perquè no tenen coneixement dels originals.

Al començament de la lectura, la majoria manté l'atenció en el conte: molts d'ells giren el cap i el cos per poder veure les il·lustracions amb més precisió, s'entén que ho fan perquè tenen interès en les imatges. En concret, un nen simula amb les mans que té binocles i comenta "el llop és enorme", es pot dir que té curiositat per la il·lustració i fa aquest gest perquè creu que ho veurà millor.

Cap a la meitat de la narració, l'atenció i interès d'alguns alumnes disminueix. Un nen està desconnectat i no li interessa la lectura perquè intenta jugar amb el seu company, encara que aquest no li respon. En canvi, hi ha d'altres que segueixen el fil narratiu i ho sabem perquè tenen reaccions segons els fets de la història. S'escola un "ah" general quan la tutora toca la taula simulant la Caputxeta trucant a la porta de l'àvia.

En el moment del diàleg entre la nena i el llop "quines mans més grosses que tens...", molts reaccionen rient i un nen intervé "per esclafar-te millor" i un altre "per matar-te". Els infants parlen de la violència de manera natural i aporten les seves idees del que passarà a continuació; ho diuen rient, per tant, entenem que no tenen rebuig cap a la violència i la crueltat. De fet, quan apareix el caçador, una nena comenta somrient "li tallarà el cap al llop", està esperant que així sigui perquè la nena desitja que l'antagonista tingui conseqüències per menjar-se la Caputxeta i l'àvia.

Cal tenir en compte que no tots els alumnes reaccionen amb naturalitat i indiferència davant la violència. Quan s'explica el moment que el caçador obre la panxa del llop i l'omple de pedres, es crea un debat: una nena diu "però, la nena i l'àvia estan mortes" i un company li respon "no, perquè se les ha empassat senceres, no les ha mossegat", un tercer arruga el nas i la boca, fent una expressió de fàstic.

Quan el llop, definitivament mor, la majoria d'infants somriuen aprovant el final, altres es mostren seriosos i dubtosos – es fixen molt en les reaccions dels seus companys – perquè no tenen clar com posicionar-se i, hi ha tres que mostren rebuig arrugant el nas, apujant les espatlles i mirant a terra. Tenint en compte tot el grup, no hi ha hagut cap reacció de por durant la narració.

En acabar la lectura en veu alta, el grup aplaudeix, s'entén que donen l'aprovació general a la història. Alguns infants volen compartir reflexions com "no em sembla bé el que ha fet el llop perquè es menjava a l'àvia i a la Caputxeta. M'ha semblat bé el que ha fet el caçador", aquest nen accepta i li troba una justificació a la violència del caçador cap

al llop. Una nena afegeix “el que fa el llop m’ha semblat bé perquè ha de menjar, si no, es moriria” una altra aclareix “és com nosaltres que mengem pollastre”; amb aquests comentaris interpretem que no se senten ofeses amb els fets que s’expliquen en la narració. Finalment, comenten que els agradaria llegir i escoltar més contes com el de *La Caputxeta Vermella*.

A partir de les observacions, podem concloure que en aquests dos grups específics d’infants els contes populars són acceptats per aquests i només pocs els rebutgen o no tenen interès. Per tant, es pot dir que els dos casos reals confirmen la literatura revisada de diferents autors, ja que es demostra que *La Caputxeta Vermella* és ben rebuda i genera interès, motivació i entusiasme davant dels alumnes. Els nens són conscients que hi apareix violència i crueltat, però entenen que és una ficció i ho tracten amb naturalitat.

6.2 Interpretació i discussió

Recuperant a Anna Díaz-Plaja (2002) citant a Pisanty (1995) i l’anàlisi de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) realitzat en aquest treball, es pot determinar que la narració seleccionada compleix els trets identitaris del conte popular. Aquests són: la falta de descripcions i detalls del marc narratiu, els personatges poc caracteritzats i plans, el narrador en tercera persona que no permet conèixer pensaments dels personatges, i el públic al qual s’adreça pot ser infants o adults.

Respecte a la censura dels contes populars, l’entrevista de Roser Ros (vegeu annex 1) es confirma el que afirma Eva Martínez Pardo (2017): les persones que volen censurar els contes populars tenen de referència les versions de *Disney* i, per tant, els falta coneixement per tenir criteri al respecte.

Reprement a Rajadell i Puiggròs (1994), l’entrevistada també fa referència al fet que les persones que llegeixen els contes han d’estar qualificades per fer-ho, tenint en compte el poder de la paraula a l’hora d’explicar contes. A les observacions s’han vist moments en els quals els infants que estaven desconnectant, tornaven a parar atenció gràcies a recursos de lectura en veu alta de les docents, com pot ser fer sorolls o veus diferents per als personatges.

Com afirma Díaz Plaja (2002), moltes de les històries de tradició oral s’han versionat per tal d’adaptar-se als nous corrents ideològics. A l’observació feta a 2n de primària ho podem evidenciar, ja que els alumnes comenten que coneixen altres històries amb la Caputxeta de protagonista. Aquestes són *La Caputxeta forçada* (Edicions Baula, 2013) en què la nena se’n surt sola sense l’ajuda del caçador; o *La Caputxeta Verda i el llop*

(Diversa Ediciones, 2019) que explica com la nena coneix un llop que fuig d'un grup de caçadors i acaben col·laborant amb una entitat sense ànim de lucre.

D'acord amb Eva Martínez Pardo (2017) els resultats de les observacions demostren que els infants desitgen que l'antagonista rebi conseqüències pels seus actes; senten satisfacció i tranquil·litat en el moment en què se'l mata. Per ells suposa vèncer el "dolent" i el problema, aquest fet els fa disminuir l'angoixa i augmentar la seguretat. Per això, els alumnes participants demanaven i comentaven entre ells la mort del llop abans que succeís.

Les dades recollides ens evidencien que els infants són capaços de distingir entre la ficció i la realitat. En concret, ho demostra una nena que especifica que la història no li fa por perquè els llops no es mengen les persones. Per tant, com esmenta la Rosanna – bibliotecària entrevistada per Obiols (2024) – un nen no es tornarà masculista per llegir un text que ho sigui; d'aquesta mateixa manera que un nen no es tornarà violent per llegir contes on aparegui la violència. Així doncs, les persones que es basen en aquest motiu perden l'argument.

En definitiva, s'han vist comprovats els arguments dels autors defensors del conte popular esmentats en el marc teòric tant en l'entrevista, com en les observacions de les reaccions dels infants. Es conclou que aquest tipus de narració no és negatiu ni perjudicial per a infants i, en canvi, contribueix en el manteniment i construcció d'una identitat de comunitat.

6.3 Implicacions educatives

En la línia del que s'ha exposat al llarg del treball, es defensa la pràctica de llegir en veu alta els contes populars a les escoles, ja que s'ha comprovat que no genera unes repercussions negatives ni preocupacions als infants – tal com diu el sector que els critica. Al contrari, els infants responen molt bé davant de les narracions tot i que la violència i la crueltat estiguin presents en les històries.

Malgrat això, s'ha de tenir en compte que els docents que expliquin els contes han de tenir coneixement respecte què estan llegint, com ho fan i per què. Tenint en compte el marc teòric i l'entrevista feta a Roser Ros, es conclou que els professionals de l'educació han de saber triar els contes que llegeixen, deixant de banda les versions edulcorades que perpetuen els estereotips de la societat actual. A continuació es presenta un seguit d'ítems que s'han de tenir en compte.

En primer lloc, és important fer una bona tria dels contes populars que es llegiran a l'aula. Han de ser versions no edulcorades, és a dir, rebutjar les recreacions que, com diu Eva Pardo (2017) transformen els arquetips en estereotips, com les de *Disney*. La selecció de narracions ha de ser de qualitat; s'han de tenir en compte els aspectes literaris de la lectura: text, il·lustració, paratextos, estructura i ritme, temes, narrador, marc narratiu i personatges. Cal tenir en compte els elements comuns dels contes populars.

Relacionant-ho amb les característiques que ha de tenir el conte, és important que tingui una bona sonoritat, ja que s'han d'explicar en veu alta. La lectura ha de ser col·lectiva i la persona que la faci ha de revisar i practicar l'oralitat, per tal de fer arribar el conte amb cura i estima als receptors: èmfasi en certes paraules, matisos en les veus, efectes sonors, entre d'altres.

La persona narradora ha de conèixer l'experiència vital i lectora dels oients per saber quins matisos fer i com introduir-los. És recomanable fer preguntes abans i després de la lectura, per donar l'espai i l'oportunitat als infants per compartir les seves inquietuds i sensacions del conte, acceptant-les totes, és a dir, fer una breu conversa literària.

Per últim, a nivell d'escola, es podria fer un itinerari lector de contes populars, per tal que tots els infants tinguin el mateix recorregut. S'hauria d'incloure la pràctica de lectura en veu alta d'aquestes narracions en el Pla de Lectura de Centre i en el Projecte Educatiu de Centre. D'aquesta manera, se li dona el valor i prestigi corresponent.

7. Conclusions

La recerca duta a terme mostra els resultats positius de la narració de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) en dos grups d'infants en concret de diferents barris i edats. Es pot entendre que els alumnes no només tenen interès en aquest conte específic, sinó que també en altres contes populars.

En primer lloc, les dades obtingudes a través de dues observacions a grups d'infants mostren que els infants tenen coneixements previs de la història de *La Caputxeta Vermella* i confirmen el que diuen molts autors: actualment, hi ha moltes versions que capgiren les històries dels populars.

Per altra banda, l'anàlisi dels resultats demostra que els alumnes són capaços de distingir entre la ficció i la realitat. Entenen que els actes que s'expliquen en el conte no poden passar a la vida real. Per tant, els personatges que hi apareixen no es converteixen en els seus referents de conducta.

En tercer lloc, les observacions evidencien que els alumnes parlen amb naturalitat de la violència que apareix en la història. Fet que ens indica que no se senten ofesos, tal com asseguren les persones que volen censurar els contes populars.

En definitiva, es pot afirmar que els alumnes no se senten malament o tenen actituds i conductes perjudicials per a ells mateixos ni per als del seu entorn. Les noves generacions han de conèixer els contes populars, ja que són referents compartits i contribueixen a la cohesió social.

Pel que fa a l'assoliment i limitacions dels objectius del treball, la sensació general és de satisfacció. L'objectiu principal plantejat en el treball es considera assolit, ja que era "aprofundir en la polèmica de si els contes populars s'han de continuar explicant a les noves generacions, tenint en compte les reaccions que provoquen aquests en un grup d'alumnes concret". Tot el que s'ha dut a terme en el treball ha estat focalitzat en poder complir-lo; això és degut al fet que els objectius específics han estat superats, malgrat les limitacions.

El primer objectiu específic "revisar i analitzar la literatura del marc teòric existent de les perspectives dels especialistes en LIJ, respecte a la defensa o censura dels contes populars per a infants" s'ha aconseguit tot i trobar diverses dificultats. El tema de la recerca no és gaire popular entre les principals plataformes digitals d'articles i llibres; és per això, que la majoria de la teoria presentada està aconseguida de llibres de paper, els

quals van suposar un endarreriment en el desenvolupament del treball a causa de la seva extensió i al temps de lectura necessari.

La limitació en relació amb el segon objectiu específic “elaborar una taula d’observació amb elements que permetran saber si els infants tenen interès en la narració o no” eren que no sabia si els elements que s’havien decidit ajudarien a interpretar l’interès dels infants davant del conte. Tot i això, els aspectes sí que van ajudar a entendre les reaccions dels alumnes i l’objectiu s’ha complert amb èxit.

L’últim objectiu “analitzar les reaccions que tenen un grup d’infants concret davant de la lectura en veu alta de *La Caputxeta Vermella* (La Galera, 2000) i concloure si els alumnes tenen interès en la història” s’ha complert satisfactòriament, ja que s’han estudiat les reaccions que van tenir els alumnes durant les sessions d’observacions i això ha permès arribar a unes conclusions que resolen les preguntes plantejades a l’inici de la recerca; com s’esperava, han estat a favor del conte popular.

Malgrat els assoliments dels objectius, queden algunes línies d’investigació no resoltes. En cas que es continués estudiant aquesta temàtica, es podria aprofundir sobre les versions dels contes populars. En el treball es menciona que *Disney* endolceix les històries a la seva manera; doncs, una línia de recerca seria fer un estudi focalitzat en les diferents recreacions dels contes populars: descobrir en quin context s’han fet, quina era la finalitat i les repercussions en els lectors.

Una altra línia de recerca seria centrar-se en les reaccions dels infants davant de contes que rebin crítiques especialment per ser sexistes, com poden ser *La Blancaneu* o *La Ventafocs*. Consistiria a estudiar quines versions hi ha de cada història, quines d’aquestes són les més conegudes; quines crítiques reben i per què; i, finalment, comprovar si aquestes estan fonamentades segons la reacció dels nens i les nenes.

Finalment, cal afegir una anotació personal: les escoles han de seguir explicant els contes populars perquè representen els referents compartits de la societat. Personalment, no em puc imaginar una societat en la qual no es coneguin noms com la Caputxeta Vermella o el Patufet. Gràcies a la literatura els infants poden explorar nous mons imaginaris i entendre’s millor a ells mateixos i el seu entorn. És per això, que els centres haurien d’apostar per formacions en LLJ i contemplar la idea que l’eix central de l’escola sigui la literatura. S’ha de tenir en compte una afirmació de Núria Obiols (2024), com menys coneixements, més ganes de censurar.

8. Referències bibliogràfiques

- Albero Poveda, J. (2005). *El simbolisme màgic en el conte popular: El valor psicològic i educatiu de les rondalles*. Pagès editors.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=583627>
- Arias Maldonado, M. (2016). *La democracia sentimental: política y emociones en el siglo XII*. Pàgina Indòmita.
- Baró, M.; Colomer, T.; Mañà, T. (Coords.) (2007). *El patrimoni de la imaginació: Llibres d'ahir per a lectors d'avui*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics.
- Bettelheim, B. (1980). *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. Booket.
- Boada, F. i Estrada, P. (2002). *La Caputxeta Vermella*. La Galera.
- Bortolussi, M. (1987). *Análisis teórico del cuento infantil*. Alhambra.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=192883>
- CCMA (Director). (s.d.). *Els experts—Psicoanalitzem «La caputxeta vermella»—3Cat*. Recuperat 16 maig 2024, de <https://www.ccma.cat/3cat/les-versions-de-la-caputxeta-vermella-no-fan-justicia-a-loriginal/video/6270063/>
- Colomer, T. (Coord.) (2002). *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Escola Turó del Cargol | Tot està per fer i tot és possible*. (s.d.). Recuperat 27 abril 2024, de <https://agora.xtec.cat/ceip-turodelcargol/>
- Godina, A. (2013). *La Caputxeta forçada*. Edicions baula.
- González, M. A. & Martínez, R. (2009). Censura. *Revista de la Universidad de México*, 65, 37-38. <https://www.revistadelauniversidad.mx/download/550d7f67-cd59-4be5-af65-3b386460cd84>
- Inicio*. (s. d.). Real Academia Española. <https://www.rae.es>
- Lanza, G. (1997). *Leyes y criterios de censura en la España franquista: Traducción y recepción de textos literarios*.

- La Salut | Gràcia*. (2023). Ajuntament de Barcelona. Recuperat 13 de maig 2024, de [https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_territori/Documentts/barris/30 GR Salut 2023.pdf](https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_territori/Documentts/barris/30_GR_Salut_2023.pdf)
- Martínez, E. (2017). *Sota la pell del llop*. Editorial Graó.
- Martins, A., & Barradas, J. (2023). Bibliotecários, censura e os novos mediadores. *Em Questão*, 29. <https://doi.org/10.1590/1808-5245.29.126480>
- Obiols, N. (ed.) (2024). *Contes i cancel·lació cultural: controvèrsies i perspectives sobre els continguts dels contes*. Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Rajadell Puiggròs, Núria. «El conte popular català com a eina de transmissió dels valors educatius». *Temps d'Educació*, 1994, Núm. 12, p. 81-106, <https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/125550/262321>
- Ramos, P. (2019). *La Caputxeta Verda i el llop*. Diversa Ediciones.
- Roser Ros. (s.d.). Takatuka. Recuperat 13 de maig 2024, de <https://takatuka.cat/ca/autores/roser-ros/>
- Salinas, R. (2001). La historia de la infancia, una historia por hacer. *Revista de historia social y de las mentalidades*, nº5, 11-30. https://rhistoria.usach.cl/sites/revistahistoria/files/304-texto_del_articulo-666-1-10-201109261.pdf
- Sanz, A. (2017). Censura y literatura infantil y juvenil. *CLIJ: Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 277, 38-43.
- Sarrià | Sarrià – Sant Gervasi. (2023). Ajuntament de Barcelona. Recuperat 13 de maig 2024, de [https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_territori/Documentts/barris/30 GR Salut 2023.pdf](https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_territori/Documentts/barris/30_GR_Salut_2023.pdf)
- Vila-Belda, R. (2017). Gloria Fuertes: Poesía contra el silencio. literatura, censura y mercado editorial (1954-1962). En *Gloria Fuertes*. Vervuert Verlagsgesellschaft. <https://doi.org/10.31819/9783954876167>

9. Annexos

SUMARI D'ANNEXOS

9.1	Annex 1. Entrevista Roser Ros	1
9.2	Annex 2. Taula d'observació grup infantil 5 (I5)	5
9.3	Annex 3. Taula d'observació grup 2n de primària	8

9.1 Annex 1. Entrevista Roser Ros

1. Com descriuries el conte popular?

Narracions fetes de paraules, imatges i símbols procedents de la tradició oral d'una comunitat i que en el seu camí a través de l'oralitat han vehiculat elements propis de la cultura que els ha generat, als quals s'hi han afegit elements de les comunitats que els han transmès. Com l'aigua del riu que al baixar cap al mar o un altre riu arrossega amb ella pedres, troncs i altres elements. Només cal pensar en la rebuda que devien tenir els contes de les mil-i-una nits procedents de l'Orient en arribar a Occident. Sabem segur que hi ha hagut elements que es van anar canviant per tenir millor acollida i comprensió al lloc d'arribada. Si no ho aconseguien, queien en l'oblit més fosc. S'hi jugaven la pervivència.

2. Hi ha autors que afirmen que els contes tradicionals actuen d'eina de socialització i d'identitat. Què en penses respecte a això?

Així ha estat des que el món és món. Tanmateix, amb el pas dels segles han aparegut i afegit altres elements de socialització i d'identitat més diversos. Convé estar alerta del devanir del món i de com ho sap reflectir la literatura.

3. Creus que els contes populars han d'estar presents en el món educatiu i, en concret, a la biblioteca de l'escola? De quina manera?

Els contes de tradició oral haurien d'aparèixer al clos familiar i l'educatiu primer en el seu vessant oral, explicats per bons coneixedors de la paraula viva i dels oients a qui s'adrecen i també en el format llibre sobretot si conté imatges visuals (il·lustracions) capaces d'enriquir i eixamplar la ment dels miradors de llibres (les imatges mentals s'alimenten amb la paraula escoltada o llegida per un mateix o per altri). Pel que fa a les versions escrites d'aquests contes, crec que és un aspecte més subjecte a corrents de pensament i modes. O sigui que... alerta amb el que donem a llegir!

4. A les mediacions literàries de Tantàgora, els acostumeu a incloure? De quina manera ho feu? Trobeu diferències en la rebuda d'aquestes activitats amb les que no són de contes populars?

Sí que els incloem. Una de les nostres preocupacions darrerament és donar eines als mestres perquè siguin competents en oralitat. Començant pel repertori de moixaines, cantarelles, jocs verbals, i donant a conèixer el perquè d'aquests contes i com s'hauria de fer. Practiquem això que ara se'n diu modelatge: treballem directament amb grups d'infants amb els mestres, sovint en presència de les famílies i els convidem a anar

practicant a petites passes allò que es veuen en cor de fer, sentint que són ells, no pas que fan deures.

Tant si són de tradició oral com si són llibres ens trobem amb una bona rebuda si el que es fa és respectuós amb els codis i els receptors. És la nostra feina i intentem anar millorant, no quedar-nos amb allò que un dia ha sortit bé.

Sobre si trobem diferències el que sabem és que quan la literatura (les literatures) és bona sigui quina sigui la seva procedència agrada, convenç, deixa un petit pòsit.

5. T'has trobat amb persones que estan a favor de la idea que els contes populars són negatius pels infants? Si és així, de quina manera ho defensen? Què els respondries?

Sí, sobretot mestres que no saben gaire què es porten entre mans i no saben donar resposta a les famílies que són contràries a aquests contes de tradició oral pel que n'han sentit dir. Però nosaltres som defensores de què els infants han de conèixer els contes de tradició oral per diversos motius:

- *perquè arriben a través de la paraula portadora d'una gran riquesa de matisos*
- *perquè ben explicats desembarquen a orelles i ulls dels oients ben assaonats de la musicalitat de la llengua que els vehicula*
- *perquè venen carregats de símbols. Símbol és, segons el DIEC és un element sensible que es pren com a signe figuratiu d'un altre per raó d'una analogia que l'enteniment percep entre ells o d'una convenció. Posa exemples com La balança és el símbol de la justícia. La bandera és el símbol de la pàtria. En el camp dels contes el rei simbolitza el poder. I és ben cert que el significat dels símbols pot canviar, però si no és compartit per una comunitat o grup servirà de ben poc. Per exemple, en la versió oral del conte del mig pollastre, un animal disminuït (què és sinó, un mig pollastre?) desmitifica un rei trampós no ha estat mai publicat en la seva versió oral més "atrevida". La indústria editorial no se n'ha volgut fer responsable... Només els privilegiats que hauran conegut aquest conte explicat de viva veu per algú amb tremp i coneixement del què porta entre mans (entre dents hauríem de dir?) podran començar a posar en dubte el poder monàrquic...*

6. En els darrers anys hi ha hagut controvèrsies sobre que els contes populars no són adequats pels infants. Algunes d'aquestes crítiques es basen

en el fet que les històries són massa cruels i violentes. Segons la teva experiència, quina és la reacció dels infants davant d'aquestes?

Només aquell qui domina els codis de l'oralitat i coneix les orelles que l'escolten sap com explicar sense ferir l'oient l'acció en què transcorre el conte. Només aquells que dominen els codis textuals i visuals no ignoren a qui adrecen els seus missatges (verbals, visuals) saben com fer-ho per no tergiversar el que transmeten sense perdre qualitat en la transmissió del missatge.

Els infants agraeixen sentir-se ben tractats. La prova és que voldran tornar al llibre en qüestió una vegada i una altra perquè els fa sentir bé. O voldran tornar a sentir un conte, incloent-hi els trossos de la por, encara una vegada més tot i el perill que no sigui exactament com el van escoltar la vegada anterior!

7. Avui en dia, també es parla que el sexisme d'aquests contes és un motiu pel qual cancel·lar-los. Què n'opines al respecte?

*Qui això afirma és que no ha conegut versions que no han estat edulcorades, canviades a conveniència de qui les ha fetes. Pensem en les versions dels contes més coneguts per part de Walt Disney; són fruit d'un temps, una ideologia, un american way of life... Si per contra, agafeu el llibre *La amante del miedo* de Edward van de Vendel amb una versió magnífica de Barablaeu feta a mida dels nostres temps: el sotmetiment de les dones sota l'imperi de Barablaeu es transforma en fugida cap endavant de manera sensacional, no pamfletari com sol passar en alguns dels canvis inferits per versionar els contes de manera "moderna".*

8. Quines repercussions creus que pot haver-hi en la societat i en les persones com a individus, en el cas que es cancel·lin els contes tradicionals?

Doncs que aniríem a mà borràs...

9. Defenses algun tipus de censura en la literatura infantil i juvenil? Si és que sí, seguint quin criteri?

El nostre criteri: la QUALITAT. Els factors que ajuden a mesurar la qualitat són: la part material i de producció, la part textual, la part literària visual, la temporalitat, i s'ha de tenir en compte la varietat.

10. Finalment, quin és el conte tradicional que consideres imprescindible i que totes les persones haurien de conèixer a fons?

És difícil, si no impossible, donar un títol. Millor parlar de cicles o contes tipus. Uns exemples:

- *En Patufet (vèncer l'obstacle amb ajut dels pares, símbols del clos familiar)*
- *Contes del llop com a antagonista (7 cabridets, 3 porquets, caputxeta)*
- *Els contes de personatges irrealis (bruixes, gegants, ogres...)*
- *Els contes iniciàtics d'adolescents que han d'abandonar el nucli familiar (les raons i les aventures divergeixen si són mascles o femelles)*

9.2 Annex 2. Taula d'observació grup infantil 5 (I5)

TAULA D'OBSERVACIÓ NARRACIÓ ORAL LA CAPUTXETA VERMELLA					
Grup		I5 de l'escola de Sarrià			
Abans de la narració					
1	Coneixen la història	1	2	3	4
2	Coneixen els personatges	1	2	3	4
3	Han sentit a parlar dels personatges	1	2	3	4
4	Mostren interès general	1	2	3	4
5	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
6	Miren a l'adult	1	2	3	4
7	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
Durant la narració					
8	Mostren interès general	1	2	3	4
9	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
10	Miren a l'adult	1	2	3	4
11	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
12	Mostren interès cap a la història	1	2	3	4
13	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
14	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
15	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
16	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
17	Intervenien amb comentaris	1	2	3	4
Després de la narració					
18	Mostren interès general	1	2	3	4
19	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
20	Miren a l'adult	1	2	3	4
21	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
22	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
23	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4

24	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
25	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
26	Fan comentaris positius amb relació al conte	1	2	3	4
27	Fan comentaris negatius amb relació al conte	1	2	3	4

Observacions

Abans:

- Seuen ràpidament i mostren interès per escoltar un conte.
- Quan la docent ensenya la coberta, alguns criden “la Caputxeta!”.
- La majoria comenten que coneixen la història perquè o la mare o l'àvia els hi ha explicat, només hi ha un infant que diu que el seu pare li ha explicat.
- Quasi la meitat dels infants tenen un exemplar de *La Caputxeta Vermella* a casa.
- Tots estan asseguts atents mirant a l'adult, amb el braç aixecat per poder comentar qui els ha explicat la història.

Durant:

- Tres infants intervenen tota l'estona anticipant els noms dels personatges, quan la tutora diu “la...” ells ja s'anticipen dient “Caputxeta Vermella”.
- Sis infants estan amb la boca mig oberta escoltant la tutora.
- Quan en una pàgina no apareix un dels protagonistes, un infant pregunta “I on està el llop?”.
- Una nena està jugant amb els cabells, però quan la tutora fa un soroll per emfatitzar una escena del conte.
- Quan la tutora ha fet el soroll per emfatitzar: la majoria han cridat, s'han espantat i han rigut.
- Quan el llop es menja la Caputxeta quatre alumnes han fet “oh” i “ai”, onomatopeies de desesperació, de por i de patiment: arruguen el nas, pugen les espatlles i es tapen la boca amb les mans.
- Després dels sorolls expressius, un nen diu “tranquils, que ara ve el caçador”.
- Quan la tutora narra que apareix el caçador, la majoria dels alumnes somriuen.
- Un nen demana que la mestra ensenyi les il·lustracions de l'escena en què el caçador obra la panxa del llop “a veure, a veure”.

Després:

- Sense dir res, tots els infants tots, aplaudeixen.
- La mestra els hi demana feedback, i molts infants diuen “m'ha encantat”.

- Un nen comenta “he tingut por quan el llop s’ha menjat a la Caputxeta i a l’àvia, però quan ha arribat el caçador se m’ha passat perquè les ha salvat”.
- Una nena afegeix “no em fa por perquè els llops no es mengen les persones”.
- Un nen ha dit que no li ha agradat quan el caçador ha tallat al llop.
- Una nena diu “m’ha agradat perquè el caçador salva a l’àvia i a la Caputxeta”.
- Un grup d’uns set infants demanen a la mestra si poden fer un dibuix del conte.
- Dos alumnes demanen que es llegeixi un altre conte.

9.3 Annex 3. Taula d'observació grup 2n de primària

TAULA D'OBSERVACIÓ NARRACIÓ ORAL LA CAPUTXETA VERMELLA					
Grup		2n de primària escola de la Salut			
Abans de la narració					
1	Coneixen la història	1	2	3	4
2	Coneixen els personatges	1	2	3	4
3	Han sentit a parlar dels personatges	1	2	3	4
4	Mostren interès general	1	2	3	4
5	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
6	Miren a l'adult	1	2	3	4
7	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
Durant la narració					
8	Mostren interès general	1	2	3	4
9	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
10	Miren a l'adult	1	2	3	4
11	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
12	Mostren interès cap a la història	1	2	3	4
13	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
14	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
15	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
16	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
17	Intervenien amb comentaris	1	2	3	4
Després de la narració					
18	Mostren interès general	1	2	3	4
19	Estan asseguts cap a l'adult	1	2	3	4
20	Miren a l'adult	1	2	3	4
21	Escolten activament a l'adult	1	2	3	4
22	Tenen reaccions de rebuig cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
23	Mostren entusiasme cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4

24	Mostren por cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
25	Mostren incomoditat cap a la història (expressions facials, postura corporal)	1	2	3	4
26	Fan comentaris positius amb relació al conte	1	2	3	4
27	Fan comentaris negatius amb relació al conte	1	2	3	4
Observacions					
<p>Abans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tots els alumnes coneixen la història de <i>La Caputxeta Vermella</i>. - Comenten que coneixen diferents versions, com <i>La Caputxeta Forçada</i> o <i>La Caputxeta Verda</i>. - Quasi tots els infants diuen que a casa seva els han explicat la història. <p>Durant:</p> <ul style="list-style-type: none"> - La majoria giren el cap i el cos per poder veure bé les il·lustracions. - Un nen comenta a veu baixa amb el seu company i assenyala el llibre amb el dit. - Quan la tutora fa la veu del llop, una nena fa com si parlés ella. - Un nen està intentant jugar amb el seu company, que ni fa cas - Un nen simula, amb les mans, que té binocles i comenta “el llop és enorme”. - S’escola un “ah” general quan la mestra toca la taula simulant la nena que arriba a casa l’àvia i truca a la porta. - Quasi tots es posen a riure en el diàleg de la nena i el llop a casa l’àvia “quines mans més grosses que tens...”. Un nen comenta “per esclafar-te millor” i un altre “per matar-te”. - Quan la mestra llegeix “però vet aquí...” quan arriba el caçador, tots deixen de riure i tornen a estar en silenci. - Quan apareix el caçador, una nena diu “li tallarà el cap al llop”, ho diu mig somrient. - Un nen comenta “però, la nena i l’àvia estaran mortes” i un altre li respon “no, perquè se les ha empassat senceres, no les ha mastegat”. Un tercer fa una expressió facial de fàstic: arruga el nas i la boca. - En el moment que el caçador obre la panxa del llop, hi ha sis alumnes seriosos dubtant, tres que no els agrada i els altres somriuen. <p>Després:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Just en acabar la narració, aplaudeixen. - La mestra pregunta “Què us sembla el que fa el llop?”. Els infants responen “no em sembla bé el que ha fet el llop perquè es menjava a l’àvia i a la Caputxeta. M’ha semblat 					

bé el que ha fet el caçador”; “Em sembla llest perquè ha pogut enganyar la nena”; “El que fa el llop m’ha semblat bé perquè ha de menjar, si no, es moriria” una nena afegeix “és com nosaltres que mengem pollastre”; “Ha de menjar, però no als humans. Em sembla malament que li obrin la panxa i li posin pedres”.

- L’adult pregunta si han tingut por en algun moment de la història i tots criden “no”.

- Els ha preguntat que què els feia tanta gràcia i ells han respost “les veus que feies”, “que el llop es disfressa i la Caputxeta no el distingeix de l’àvia”; “Que utilitzin el llop per fer de catifa” (apareix a l’última il·lustració, el caçador s’emporta la pell i fa una catifa); “que l’àvia ronca”.

- Se’ls hi pregunta si els ha agradat i criden “sí” i si els agradaria tornar a escoltar aquest conte o similars i han tornat a respondre que sí.